

Feridun M. Emecen, Prof.Dr.

1958 yılında Giresun Bulancak'ta doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden mezun oldu (1979). 1981'de aynı fakültenin Yeniçağ Tarihi Kürsüsü'ne asistan olarak atandıktan sonra, "XVI. Asırda Manisa Kazası" adlı teziyle doktorasını tamamladı (1985). 1987 yılında yardımcı doçent, 1989'da doçent, 1995'te de profesör oldu. Halen İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Edebiyat Fakültesi dekanı olarak görev yapmaktadır.

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Yayın No. 632

İSAM Yayınları 171

Temel Kültür Dizisi 19

© Her hakkı mahfuzdur.

**İmparatorluk Çağının
OSMANLI SULTANLARI II
Feridun M. Emecen**

TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)
tarafından yayına hazırlanmıştır.
İcadiye-Bağlarbaşı Cad. 38 Üsküdar/İstanbul
Tel. 0216. 474 08 50
www.isam.org.tr yayin@isam.org.tr

Bu kitap

Türkiye Diyanet Vakfı Mütvevelli Heyeti'nin
28.12.2004 gün ve 1163 sayılı kararıyla basılmıştır.

Birinci Basım: Ekim 2016

Dördüncü Basım: Haziran 2021

ISBN 978-975-389-893-5

Basım, Yayın ve Dağıtım

TDV Yayın Matbaacılık ve Tic. İşl.
Ostim OSB Mahallesi, 1256 Caddesi, No: 11
Yenimahalle / Ankara
Tel. 0312. 354 91 31 (pbx) Faks. 0312. 354 91 32
bilgi@tdv.com.tr
Sertifika No. 48058

Emecen, Feridun M.

İmparatorluk çağının Osmanlı sultanları II / Feridun M. Emecen. – 4. bs. –

Ankara : Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2021.

397 s. : hrt. ; 19,5 cm. – (Yayın No. 632 ; İSAM Yayınları ; 171. Temel Kültür
Dizisi ; 19)

Dizin ve kaynakça var.

ISBN 978-975-389-893-5

İçindekiler

Kısaltmalar • 7

Önsöz • 9

II. SELİM

Doğumu ve Şehzadelik Yılları • 15

Saltanat Dönemi • 23

Şahsiyeti • 36

III. MURAD

Doğumu ve Şehzadelik Yılları • 41

Saltanat Dönemi • 48

Şahsî Özellikleri ve İç Dünyası • 68

III. MEHMED

Doğumu ve Şehzadelik Yılları • 93

Saltanat Dönemi • 97

Eğri Seferi ve Haçova Savaşı • 106

Haçova Sonrası Gelişmeler • 113

Şahsiyeti ve Ailesi • 126

I. AHMED

Şehzadelik Yılları ve Tahta Cülûsu • 133

Saltanat Dönemi ve Olaylar • 143

Şahsiyeti ve Ailesi • 171

I. MUSTAFA

- Doğumu, Şehzadelik Yılları • 187
- İlk Saltanatı • 191
- İkinci Saltanatı • 200
- Şahsiyeti • 209

II. OSMAN

- Doğumu ve Şehzadeliği • 215
- Tahta Çıkışı ve Olaylar • 218
- Sonun Başlangıcı: Hotin Seferi • 224
- Hâile-i Osmâniyye: İsyân ve Katli • 233
- Şahsiyeti • 243

IV. MURAD

- Şehzadelik Dönemi ve Cülûsu • 251
- Kösem Sultan'ın İdaresinde:
  - Saltanatının İlk On Yılı • 257
- Saltanatının İkinci Dönemi:
  - Hükümdarlık Gücünün İhyası • 282
- Safevîler Üzerine Seferler:
  - Revan ve Bağdat'ın Yeniden Fethi • 290
- Şahsiyeti ve Dünyası • 305

İBRÂHİM

- Şehzadeliği ve Tahta Cülûsu • 321
- Dönemindeki Olaylar • 326
- Padişahın Çevresi: Saray Muhiti • 334
- Tahttan İndirilmesi ve Katli • 343
- Şahsiyeti ve İç Dünyası • 350

**Harita: XVII. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı
İmparatorluğu • 356**

Kronoloji • 359

Kaynaklar • 363

Dizin • 381

Önsöz

Elinizdeki kitap, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) Temel Kültür Dizisi içinde yer alan Osmanlı padişahları serisinin üçüncü kısmı/cildi olup II. Selim'den itibaren IV. Mehmed dönemine kadar sekiz padişahın biyografisini ihtiva etmektedir. Söz konusu serinin ilk kitabı, *Kuruluş Dönemi Osmanlı Sultanları (1302-1481)* başlığıyla Halil İnalçık tarafından kaleme alınmıştı. *İmparatorluk Çağının Osmanlı Sultanları* adlı ikinci kitap ise iki cilt halinde düşünülmüş ve bunun ilk kısmı II. Bayezid'den başlayarak I. Selim ve Kanûnî Sultan Süleyman'ın biyografileri dahil II. Selim'e kadar getirilerek yayımlanmıştı (Ankara 2011). Şimdi bu çalışma ile dört yıllık bir fasıladan sonra, üstlenmiş olduğum bölümleri tamamlamış bulunmaktayım. Kitabın ilk cildine yazdığım önsözde buradaki padişah biyografilerinin temelinin *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'ndeki (DİA) maddelere müstenit olduğunu ifade, ayrıca bunların bir müstakil kitabın içinde bir araya getirilmesine niçin ihtiyaç duyulduğunu da izah etmiştim. Kısaca tekrar hatırlatacak olursam buradaki esas amaç, bu biyografilerin “ansiklopedinin muhtelif maddeleri ve ciltleri arasında

kaybolmaması, bu anlamda okuyucuya topluca bulabilme açısından kolaylık sağlaması, ilmî ölçüler içinde temel kaynaklara dayalı farklı bir perspektif dahilinde yeni bilgilere ulaşmayı temin etmesi” olarak belirtilmişti. Bununla birlikte hem tarafımdan kaleme alınan ilk ciltteki hem de bu kitaptaki biyografiler, ilgili maddelerin aynen tekrarı değil önemli ölçüde değiştirilip genişletilmiş ve bir kısmı ise yeni baştan yazılmış şekilleridir.

Tarafıma sipariş edilen, serinin bu ikinci kitabının ikinci bölümünde yer alan II. Selim, III. Mehmed, I. Mustafa, II. Osman ve İbrâhim ile ilgili metinler, ansiklopedide de tarafımdan telif edilmiş olan biyografilerdir. Bunları burada esas ittihaz etmekle birlikte, kaynak yönünden ve bilgi açısından yeni baştan gözden geçirip bazılarını esaslı ölçüde tâdil ederek yeniden yazdım. III. Murad ile ilgili maddeyi rahmetli hocam Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu adına *İslâm Ansiklopedisi*'ndeki (İA) hayli uzun maddesine dayalı olarak *DİA* maddesi haline getirmiştım. Bunun İA'daki maddeden aslında önemli ölçüde farklılaştığını her ikisini karşılaştıranlar hemen farke edeceklerdir. Bu defa elinizdeki kitapta III. Murad kısmını yeni baştan ve onun şahsî dünyası çerçevesinde telif ettim. Aynı şekilde I. Ahmed ve IV. Murad maddelerini de geniş şekilde ve farklı perspektiften bakarak yeniden kaleme aldım. Bu her üç metnin de *DİA*'daki maddelerle herhangi bir bağı ve benzerliği bulunmamaktadır. Bundan dolayı *İmparatorluk Çağının Osmanlı Sultanları II* başlıklı bu kitaptaki biyografi metinleri, *DİA*'daki ilgili maddelerden neredeyse tamamen bağımsız, onların muhtevalarından hayli farklı hale gelmiş oldu.

Yayımlanan ilk kitabın önsözünde temas ettiğim gibi, sekiz padişahı ele alırken temel hareket noktamı, doğrudan onların şahsî dünyaları ve içinde buldukları hadiseler oluşturdu. Dönemin siyasî olaylarına ve yan gelişmelere padişah ile ilgisi olmadıkça ya temas etmedim ya da çok az yer verdim. Bu bakımdan buradaki metinlerin en azından ana hatlar itibariyle bir “biyografik monografi” özelliği taşıdığını belirtmek isterim. Genellikle tarihî biyografi yazımında şahıslardan çok onların dönemlerini uzunca bir şekilde ele alma anlayışı hâkim görünür. Olayların örgüsü dahilinde şahsın kendisi kaybolur, metin bir siyasî-askerî tarih anlatımına dönüşür. Halbuki esas olan husus, tarihî kimliğin etrafındaki dünyayı, muhiti, aldığı kararları etkileyen çevreleri, şahsî mektup veya yazıları gibi ulaşılabilir kaynaklar söz konusuysa iç dünyasını, hatta psikolojisini anlamaya çalışmak olmalıdır. Burada da biyografiler verilirken mümkün olduğunca bu noktalar öne çıkarılmış, “muhit faktörü” üzerinde ağırlıklı şekilde durulmuştur.

Bahis konusu olan padişahlar dönemi (1566-1648), XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı Devleti’ni içine almaya başlayan türlü sosyal, iktisadî ve siyasî krizlerin yoğun şekilde yaşandığı zaman dilimini içine almaktadır. XVII. yüzyılda hâkim olan iç buhranın “Osmanlı klasik hânedan sistemi” algısında ilginç bir kırılmaya yol açtığı, üzerinde epeydir tartışılan konuların başında gelir. Bu devirde saltanat süren hükümdarların olumsuz olarak nitelendirilen bütün bu gelişmelerde pay sahibi olduğu fikri neredeyse bir paradigmaya dönüşmüş durumdadır. Halbuki saltanat sistemini köklü

bir değişikliğe yönelten uygulamaların dikkatle ve devrin şartları muvacehesinde ele alınması, bunun büyük bir kopuştan çok klasik çağ formu içinde bir değişimin habercisi olduğu kanaatini destekleyebilir. XVII. yüzyıl değişim ve dönüşümünün Osmanlı merkezî sisteminde “klasik unsurlar” ıskalanmaksızın bir farklılaşmayı gündeme getirdiğine şüphe yoktur. Bu mülâhazalarla tek tek dönemin hükümdarları incelenirken, “otoriteleri sarsılmış, gayri muktedir padişah tipleri” söyleminin gerçekte nasıl anlaşılması gerektiği hususunda farklı bir yaklaşımı destekleyecek verilerden -teorik zeminde değil böyle bir çalışmanın tabiati gereği “bilgilendirici” tarzda olsa da- müstağni kalınmamıştır.

Nihayet biyografik metinleri oluştururken yoğun dipnotlarla ve “haşviyatla” dolu bir tarzı tercih etmediğimi hatırlatmak isterim. Fakat bazı yerlerde tartışmalı yeni bilgileri göz önüne alarak “akademik endişelerin esareti altında” bunun dışına çıktığımı da farkındayım. Okuyucunun bunu hoş göreceği ümidindeyim. Ayrıca çalışmalarım sırasında İtalyanca kaynakların çözümündeki yardımları dolayısıyla Dr. Emrah S. Gürkan’a müteşekkirim. Kitabın tab’ı aşamasında türlü şekillerde yardımcı olanlara da teşekkürü borç bilirim.

Feridun M. Emecen

Bakırköy, Nisan 2015